תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע

מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת בהר-בחקותי

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

לעילוי נשמת

שמחה מתנה בת ניסים חי ע"ה

נלב"ע כא' אייר תשמ"ח

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

חיים שלמה בן דוב בער — אליעזר מנחם בן אברהם שמואל

גיטל בת מנחם מנדל — אלטע דבורה בת אשר

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ירושלים

ארזי הבירה 053-318-4381
ביהכ"נ הר צבי 052-763-2150
בית וגן 054-841-9231
גאולה-זכרון משה 054-841-7272
גבעה צרפתית 022-625-0612
גבעת שאול 058-325-5458
גני גאולה 058-321-9933
הר נוף .....
ישיבת מיר 054-851-9014
נוה יעקב 052-766-5331
סורוצקין ..... שער הספר סורוצקין **31**
סנהדריה 02-536-2280
סנהדריה המורחבת 054-859-3064
עזרת תורה 058-328-5464
עזרת תורה ..... ספרים ווינקעל עלי הכהן 15
צומת בר אילן ..... ספרי אור החיים בר אילן 4
קרית משה 052-266-9937
רוממה-המ"ג 02-650-2327
רחביה ..... ביכ"נ הגר"א
רמות 02-586-0088
רמת אשכול 058-718-5065
רמת שלמה 050-412-7721

בית שמש

רמב"ש א' 058-324-0374
רמב"ש ג'1 052-767-4151
רמב"ש ג'2 054-842-7664
רמת אברהם 052-710-9132

ביתר עילית

גבעה A 058-324-5544
גבעה B 052-760-2289

ערים אחרות

אלעד 054-840-2444
אופקים 052-716-9528
אשדוד 08-864-6516
בני ברק 03-570-3134
ברכפלד 054-851-9014
גבעת זאב 058-322-0251
טלזסטון 02-534-2467
מודיעין 052-447-4126
קרית ספר 08-974-3086
רכסים 052-760-6491
תל אביב 055-674-8959

לבירורים והנצחות: 076-599-4020
או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס
או בנדרים פון: 03-763-0585
קרן מס' 2985

OR AT TORASAVIGDOR.ORG/DONATE (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 91
הדפסה – "בית הדפוס" 1155–210–077

תורת אביגדור

פרשת בהר-בחקותי

"מדקרות חרב" אל מול "מרפא לשון"

שני מיני צער

בפרשת בהר, התורה מזהירה אותנו מלנהוג בחוסר ישרות כלפי ממון הזולת. "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו" (ויקרא כה, יד), זוהי אונאת ממון, וכמבואר במסכת בבא מציעא (נח, ב), והיינו שאסור לנו להונות את בן ישראל חברינו בעניני ממון.

והנה, בפסוק י"ז, נראה שהתורה שוב חוזרת על איסור זה, "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ", ושואלת הגמרא, מדוע הוצרכה התורה להזהיר על זה שוב? וכאן מלמדת אותנו הגמרא שיש איסור חדש לגמרי: "כשהוא אומר 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך' הרי אונאת ממון אמור, הא מה אני מקיים 'לא תונו איש את עמיתו' - באונאת דברים". איסור זה אינו מתייחס לממון אלא לרגשות; יש כאן איסור מפורש לפגוע ברגשותיו של הזולת.

שני חנוונים

לא זו בלבד, הגמרא מלמדת אותנו חידוש עוד יותר גדול, והוא, שאונאת דברים חמורה יותר מאונאת ממון, וכמו שאמרו שם, "גדול אונאת דברים מאונאת ממון" - כלומר שפגיעה מילולית בחבירו חמורה יותר מגזילה!

אני רגיל להמחיש את הדברים על ידי המשל הבא: שתי חנויות מזון ממוקמות באותו הרחוב, ובעליהן שונים זה מזה. בחנות הראשונה, צריך להיזהר מאוד כאשר נכנסים לשם, משום שהמוכר תמיד ינסה להניח את ידו על המשקל כדי לחייב אותך בעוד כמה סנטים עבור הבננות שאתה קונה. לרוב צריך לבקש ממנו מפורשות: "אדוני, תוריד בבקשה את היד מהמשקל!" בנוסף לכך, תמיד יש צורך לספור את העודף שהוא נותן לך. מצד שני, המוכר הזה הוא אדם מנומס ביותר; הוא אדם חביב ונחמד שאף פעם אינו אומר מילה רעה. צריך להיזהר ממנו כשהוא שוקל את הבננות, אבל אין צורך להיזהר שמא יצאו מפיו מילים פוגעות.

מעבר לכביש, בחנות השניה, המוכר הינו אדם ישר כמו סרגל; אדם שאפילו אינו מעלה בדעתו לרמות את לקוחותיו, גם לא בחמישה סנט. והיה ושכחת על הדלפק מטבע של סנט אחד, הוא ישמור לך אותו בצד עד לפעם הבאה שתגיע. מצד שני, הוא אדם מרושע. אם אמרת מילה

מיותרת, אם שאלת היכן נמצא הטונה, הוא יגיב בחריפות: "זה נמצא מול הפרצוף שלך! אין לך עיניים?!" הוא לא יגזול ממך גרוש, אבל הוא יפגע בך בלשונו החדה כתער.

מיהו הנוכל האמיתי?

ועכשיו נשאלת השאלה - מי מהם טוב יותר? כמובן ששניהם אינם טובים, אנחנו מצווים להשיג שלמות בעבודת ה' **בכל** הבחינות, אבל לצורך הענין עלינו לענות על השאלה - מי עדיף? האם המוכר הנחמד והגזלן או שמא חבירו המרושע והישר?

ועל זה עונה הגמרא הנ"ל: "גדול אונאת דברים מאונאת ממון" - הנוכל הנחמד עדיף. אמנם הוא גוזל ממך כסף, אבל לפחות הוא אינו מעליב אותך ופוגע בך. ומיהו הנוכל היותר גדול? החנווני הישר, זה שלעולם לא ירמה אותך בגרוש.

למדנו עכשיו, שאם אדם מכניס את ידו לכיסו של חבירו וגונב משם כמה מטבעות, זו עבירה פחות חמורה מאילו היה אומר לו מילים פוגעות. נתאר לעצמנו בחור נחמד, שכמובן לא היה חולם לגנוב כסף מאמו, הוא לעולם לא יעשה דבר כזה! אבל נאמר שאמו מדברת קצת יותר מדי, והוא פונה אליה ואומר: "אמא, אל תדברי כל כך הרבה!" - אוי ווי! הוא פגע בה! זה גרוע יותר מלגנוב כסף מהארנק שלה!

יראה יתרה

הגמרא בבבא מציעא מונה שלוש סיבות מדוע אונאת דברים חמורה יותר מאונאת ממון. לדעת ר' שמעון בר יוחאי, הטעם הוא משום "שזה נאמר בו ויראת מאלקיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלקיך" - כמובן שתמיד צריך לירא מה', הרי כולם יודעים עד כמה חמור הוא הדבר לקחת ממון של חבירו, אבל בכל זאת לא הוזכר בפסוק של אונאת ממון "ויראת מאלקיך". מאידך, בפסוק השני המדבר בענין אונאת דברים, נאמר "ויראת מאלקיך" - פירוש הדבר: תפחד פחד מיוחד! גם הגזלן צריך לפחד מה', אבל לאדם הפוגע בחבירו התורה אומרת: "תפחד מההשלכות של מעשיך!"

אדם שחלילה אמר מילה פוגעת לשני, צריך לפחד מאוד מה'! הוא צריך להתחיל לחשוש: "מה הולך לקרות לי?" אין שום ספק בדבר! הקב"ה מתחיל מיד לנקוט בפעולות כנגד מי שמעליב את השני.

"יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב"

ר' אלעזר שם בגמרא מסביר טעם נוסף מדוע אונאת דברים חמורה יותר מאונאת ממון, "זה בגופו וזה בממונו" - מי שפוגע בממונו של חבירו, אחרי הכל מדובר רק בכסף, שהוא דבר חיצוני, לעומת זאת מי שפוגע ברגשותיו של חבירו, פוגע באדם עצמו. מילים פוגעות בגוף, זוהי פגיעה פיזית - העצבים, הלב, המוח נפגעים, זה כואב באמת! וכמאמר הפסוק: **"יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב" (משלי יב, יח).**

רב שמואל בר נחמני מבאר טעם שלישי בענין: "זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון". כסף תמיד אפשר להחזיר, אפשר לשוב בתשובה. גנבת משהו - תחזיר. מה שאין כן כשאדם פוגע ברגשותיו של השני, הפגיעה נשארת, ולעולם לא יהיה אפשר לשלם על זה. אפילו אם האדם מבקש מחילה וחבירו מוחל לו בלב שלם, בכל זאת, ההשפעה של הפגיעה נשארת ואינה נמחית.

הצלקת נשארת

נתאר לעצמנו אדם שדקר את חבירו בסכין ל"ע, ופצע אותו בפניו. גם אם הוא ישוב בתשובה, יבקש ממנו מחילה ואף ישלם לו דמי ריפוי, בכל זאת - הצלקת נמצאת שם, וחבירו ישאר בעל מום לתמיד.

כך הם בדברים כאשר מדובר ברגשות - הפגיעה בהן נשארת לעד. אנחנו זוכרים את המילים הפוגעות. אפילו אדם טוב לב ובעל מדות שמחל על הפגיעה, זוכר את המקרה שבו נפגע ממישהו. זוכרים את הדברים הללו במשך שנים רבות. עד זקנה ושיבה האדם יזכור איך שפלוני ואלמוני פגעו בו, הדברים חקוקים בזכרונו.

אני מתבייש להודות בכך, אבל אני זוכר פגיעות שפגעו בי לפני שנים רבות. אני מוחל לאותם אנשים במחילה גמורה, אבל אינני יכול לשכוח את זה. במשך כתשע עשרה שנים זכיתי לשמש כמשגיח בישיבה. עברו תחת ידי כאלפיים תלמידים, שכולם התנהגו בנימוס ובדרך ארץ, ורק חמישה בחורים התחצפו אלי בכל השנים הללו, ואני זוכר את שמותיהם עד היום. זהו דבר מדהים - אבל אני לא יכול לשכוח את זה. הקב"ה יברך אותם, שתהיה להם ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם. שיזכו לאריכות ימים ושנים, לראות נינים, שיהיה להם פרנסה ברווח. שיהיו להם כל טוב שבעולם! אבל מה שקרה - עדיין נשאר. אונאת דברים איננה ניתנת להישבון.

תיק פלילי

ישנו מנהג מאוד יפה, שבני זוג מבקשים מחילה זה מזו לפני הימים הנוראים. הגה"צ ר' איצל'ה פטרבורגר זצ"ל נהג לפנות אל אשתו קודם צאתו לבית הכנסת בערב ראש השנה ומבקש ממנה מחילה, וגם היא היתה מבקשת ממנו. כדאי מאוד לחקות מנהג זה! וגם אין צורך להמתין עד לערב ראש השנה. ומכל מקום, עד כמה שהמנהג הזה הוא מנהג טוב, ועד כמה שהמחילה היא בלב שלם, יש לזכור את דברי הגמרא, שזוהי פגיעה בגופו, זהו כאב שאינו ניתן להישבון. בעל שפגע באשתו, הפגיעה היא בלתי נשכחת, גם אם היא נסלחת. אפילו אם אשתו מוכנה למחול לו על פגיעתו, בתוך לבה הפגיעה נשארת. הכאב קיים, וזה נחשב ככתם ב"תיק" שלו.

ואם זה קורה פעמים רבות, על האדם לדעת שכאשר הוא יגיע לעולם האמת, יוציאו את "תיקו" לפני דיין האמת, והאדם ישפט על מעשיו. האיש וכן האשה לא יכולו להימלט מהעונש על הפגיעות שהם פגעו! זהו ענין חמור ביותר! כמה חבל שלכל כל הרבה אנשים יש כתמים כאלו בתיקם! הקב"ה רואה הכל, והוא כותב זאת בספר הזכרונות! את כל המאורעות הללו יראו לאדם, וכל מילה תגרום לו רגשי אשמה בלתי ניתנים לתיאור, וכמו שביארו חז"ל (חגיגה ה, ב) את הפסוק "ומגיד לאדם מה שיחו" (עמוס ד, יג).

לאו גמור

כמובן, יתכן שהאיש יבקש מחילה מאשתו לפני מותה, וכן להיפך. הלוואי שלכל הפחות יהיה להם את השכל לעשות כך. ישנם אנשים שגם את זה אין להם, ויש גם שביקשו ולא נענו. אני אישית הכרתי אדם שהיה מתנהג כלפי אשתו ברשעות ובאכזריות, ונהג לזלזל בה תמיד. הוא הפך את חייה לגיהנם עלי אדמות. אני הכרתי את הסיפור מקרוב. הייתי מנסה לדבר על לבו, ללא הועיל. כאשר אשתו שכבה על ערש דווי, הוא ניגש אליה וביקש ממנה שתמחל לו, והיא ענתה,

"אינני מוחלת לך!", ואז היא השיבה את נשמתה לבוראה. היא עזבה את העולם מבלי שהוא זכה למחילתה. זהו סיפור אמיתי לחלוטין!

עלינו להבין שלפגוע ברגשותיו של השני זה "לאו", בדיוק כמו לאכול חזיר. זה אפילו יותר גרוע, משום שעל אף שאכילת חזיר היא לאו דאורייתא, אבל זה אף פעם לא קורה. שיהודים שומרי תורה ומצוות יאכלו חזיר? אנחנו מתכווצים מעצם המחשבה על כך; אבל כשמדובר באונאת דברים, אנחנו רומסים את זה כל הזמן.

אני רוצה לומר לכם משהו - המקום בו רבים מאיתנו נכשלים בזה, לרוב הוא בבית שלנו. כל כך הרבה אנשים חוטאים בפיהם בתוך ביתם. תארו לעצמכם בית יהודי שבו כל היום אוכלים חזיר. כמה נגיסות של חזיר לארוחת בוקר, כריך חזיר לארוחת צהריים, ועוד קצת חזיר לארוחת ערב! האם זהו בית חרדי? בית שבו הבעל והאשה, או האחים והאחיות עוברים על הלאו של אונאת דברים כל הזמן, איזה מין בית זה? מקום בו עוברים על לאו חמור ביותר במשך כל חייהם - הרבה מאוד פעמים; לפעמים אלפי פעמים - הלזה יקרא בית חרדי?

לפגוע על לא כלום

סיפר לי מישהו, שפעם הוא התארח בביתם של בני זוג יראי שמים, שגידלו במסירות משפחה של בני תורה. אולם, הוא נדהם לשמוע כיצד הם פוגעים אחד בשני! הם דקרו זה את זו במילים נוראיות! חוויה זו זעזעה את בן שיחי.

מדובר בשני אנשים אידיאליסטים; אנשים מאוד משובחים. הם מגדלים משפחה גדולה בדרכי התורה, והם מלאים ביראת שמים. ועדיין, הם עסוקים בפגיעה ברגשותיו של בן זוגם. אולי זו היתה דרכו של האיש להקל על עצמו לאחר יום ארוך בו עבד קשה במשרד, וגם היא היתה אחרי יום קשה עם הילדים, אבל זה לא תירוץ.

שוב ושוב אנשים מספרים לי כיצד הוריהם היו אנשים טובים והגונים, הורים נאמנים, אבל הם כל הזמן רבו אחד עם השני. האם זו לא טרגדיה? על מה הם רבו? ניסיתי לברר. האם היתה סיבה יסודית כלשהי? לא; רק רשעות, טיפשות, ומדות רעות. למעשה, הם לא רצו להזיק זה לזו. אם אחד מהם היה חולה, השני היה דואג לו בנאמנות, ועושה הכל כדי לעזור. ועדיין, רשלנותם בשימוש בלשונם הרסה אותם, כי הם מעולם לא למדו עד כמה חמור הוא איסור אונאת דברים!

גם ילדים הם בני אדם

יש לדעת, שהדברים אינם אמורים רק בין בני זוג, או בין אחים ואחיות. צריך להיזהר גם ברגשותיהם של ילדינו, אסור לפגוע בהם במילים. לפעמים עדיף לתת לילד "פאטש" [מכה] מאשר להעליב אותו, כגון לקרוא לו "טיפש" וכדומה. לפעמים פוגעים בילד בפני אחיו ואחיותיו, והוא יזכור את זה לנצח. וזה ישאר כתם בתיקך לנצח.

בדיוק כמו גזל - אסור לגזול מילדים, גם אם הם קטנים. אם ילד מקבל מתנה ממישהו, החפץ שייך לו על פי דין, כיוון שהיתה דעת אחרת מקנה (עי' תוס' גיטין לט, א), ואסור לגזול ממנו את החפץ. אני מכיר יהודי, שכאשר נכדיו מגיעים לבקרו, הוא נותן להם איזה סוכריה או משחק, וכאשר הם עוזבים, תמיד יהיה איזה נכד ששכח משהו. הסבא מקפיד לשמור את החפץ הנשכח

בצד עבור הנכד, לפעם הבא שהוא יגיע, ונזהר שלא לתת אותו לנכד אחר, משום שכאשר הוא נתן את הסוכריה לנכד, היתה כאן דעת אחרת מקנה, והיא שייכת ע"פ דין לנכד, ושוב אין היא שייכת לסבא.

כך צריך לנהוג כל יהודי, שכן זו ההלכה. מי שח"ו מקל ראש בדברים אלו, הרי הוא משחק באש. וכן הוא לענין אונאת דברים, אלא שבזה הוא משחק באש מסוכנת בהרבה. ככל שאתה נזהר בממונם של ילדים, צריך להיזהר פי כמה וכמה ברגשותיהם. הקב"ה יזכור את הבושה שגרמת לילד.

"פאטש" אחד שווה אלף מילים

דברים אלו אינם באים לשלול נתינת "פאטש" [מכה] לילד. אדרבה, פאטש הוא דבר שטוב ומועיל לילד. לפעמים, במקום להשפיל את הילד ולומר לו: "איזה ילד רע!", עדיף לתת לו פאטש אחד. כמובן, שבימינו אסור לומר דברי "כפירה" שכאלה, אבל לפאטש יש את המעלות שלו - אלא שצריכים לדעת איך ומתי לעשות זאת; כבר דיברנו בזה הרבה פעמים. אדם הרואה שבנו אינו עושה שיעורי בית, אינו הולך לתלמוד תורה, מתנהג בעצלות או שחוצפה, עדיפה מכה מאשר אונאת דברים.

כמובן שלפעמים לטיפה על הפנים היא האפשרות הטובה ביותר. לטיפה נעימה ורכה יכולה לחולל פלאים, אבל בכל מקרה, אונאת דברים זה דבר אסור ופסול. תשאירו את זה מחוץ לארגז הכלים. אפשר להכריח ולכפות ילד לעשות משהו, כפיה אינה דבר רע, אבל להשתמש בפה בתור חרב, לכנות אותו בשמות, לשכנע אותו שהוא כישלון ושיש לו אישיות שפלה, זהו אחד הדברים הגרועים ביותר שאפשר לעשות לילד, משום שהזלזול וההאשמה התמידיים, שוחקים את הבטחון העצמי שלו, וגורמים לו להאמין שהוא אפס וכלום.

כמובן שהאב הוא האחראי לחינוכו של ילדיו, ועליו להקנות להם משמעת. אסור לו לתת להם לגדול הפקר כמו עשבים שוטים. ילד הוא כמו עץ; הוא דורש טיפול כדי לגדול כראוי, ולכן, כיצד בדיוק לנהוג? עשה כחכמתך, אבל כל גישה שתבחר בה, עליך לזכור שהיא חייבת להעשות בחכמה, כי איסור אונאת דברים שווה בכל.

הנחש האכזרי

הגמרא במסכת ערכין (טו, ב) מספרת לנו, שלעתיד לבא, הקב"ה יראה לכולם הצגה. ומי יהיה הקהל? כולנו, כל המין האנושי. בדרך כלל, הצגות הם בזבוז זמן. אמנם לפעמים עושים כל מיני הצגות ומופעים לצורך גיוס כספי צדקה וכדומה, אבל סתם הצגות לשם בידור זה שטויות. אבל אם ההצגה היא של הקב"ה, אנחנו מבינים לבד שיש כאן לימוד גדול שעלינו ללומדו.

כתוב שהקב"ה יזמן את כל חיות העולם יחד, והחיות יטיחו אשמה בנחש ויאמרו: "אתה יצור אכזרי! מדוע אתה הורג את טרפך? מה הנאה יש לך? אנחנו טורפים כדי לאכול, אבל אתה, אתה סתם מכיש כל מי שעובר לידך! זוהי אכזריות לשמה!" ובזמן שמתחוללת הדרמה הזו, כל בני האנוש יאזינו לדברים ויצפו בהם.

ואז, יקום הנחש להגן על עצמו, וטוען כנגדם: "מדוע אתם מתקיפים אותי? יש כאן יצור גרוע יותר ממני, אז תבואו אליו בטענות לפני שאתם באים אלי!"

האדם האכזרי

"גרוע ממך? מי הוא זה שגרוע יותר ממך?" ישאלו אז כל החיות בפליאה. ואז, יפנה הנחש את אצבעו לעבר קהל הצופים ויענה להם: "הנה, הוא! האדם בעל הלשון האכזרית! איזו תועלת יש לו מלהשמיץ אנשים אחרים? לפחות לי יש טבע להגן על עצמי, וכשאני חושב שמי שהתקרב אלי הוא אויב, האינסטינקט שלי הוא להרעיל אותו. אבל מה יוצא לאיש הזה ממה שהוא מרעיל אחרים? הוא מזריק ארס בלי שום סיבה! הוא יורה חיצים מהפה רק בשביל איזו הנאה קלושה וחסרת ערך!"

"ובכן, חיות הטרף הנכבדות" ימשיך הנחש, "עליכם לבא בטענות כנגד האשם האמיתי, הלא הוא בעל הלשון! מה יתרון לבעל הלשון? איזו תועלת יש לו מהלשון הרע שלו?! **הוא** היצור הגרוע ביותר בעולם!" עד כאן המסר של ההצגה הגדולה הזו; האדם הגרוע ביותר הוא בעל הלשון. ולא נשכח על מי נסובה ההצגה - עלינו!

לשון הרע מסוג אחר

בימינו, איסור לשון הרע הוא נושא נפוץ. רבים לומדים את הספר "חפץ חיים" וכן ספר "שמירת הלשון", והם סבורים ש"לשון הרע" פירושו רק לדבר רע ולרכל על השני. כמובן שזהו לשון הרע, ואכן זהו נושא שדורש זהירות רבה! נצור לשונך מרע!

אדם המדבר רע על חבירו הוא רשע גמור, אין כל ספק בדבר, אבל יש לדעת שהוא אינו האדם האַרְסִי היחיד עליו הצביע הנחש. ישנו עוד סוג של לשון הרע, סוג שלעתים בני אדם מתעלמים מקיומו, והוא הלשון הרע של לומר מילים פוגעות לשני. לפגוע ברגשותיו של חבירו - זהו הלשון הרע האמיתי; זוהי הלשון האכזרית ביותר.

וזאת משום ש"**יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב" - מילים הם כמו חרב! לפעמים, אפילו בלי כוונה, אנו אומרים מילה שגורמת לשני להיות מדוכא במשך יום שלם. אדם שאינו נזהר, עלול אפילו להרוג את השני בלשונו!**

אל תחשוב שהמילים שאתה אומר עוברות לאנשים ליד האוזן. ישנם אנשים שהגיעו לידי התאבדות עקב מילה פוגעת. הם היו טעונים בכל כך הרבה יאוש, והמילה הפוגעת שברה את גב הגמל, והם החליטו ל"ע לשים סוף לחייהם. סיפרה לי אשה, שבעלה כמעט הרג אותה פעם. היא היתה חולה, ובעלה חזר הביתה ואמר איזו מילה פוגעת שפילחה את ליבה כמו חרב. הוא כמעט "גמר" אותה!

דמעה מסוכנת

וזה לא רק מילים, אפשר לפגוע באנשים גם בלי לדבר מילה. זאת נוכל ללמוד מהסיפור שמופיע בגמרא (כתובות סב, ב) אודות רב רחומי, שלא פגע באשתו מילולית כלל, אבל גם מבלי לפתוח את הפה הוא פגע בה בלי כוונה, וגם זו היא סוג של אונאה. הגמרא מספרת, שהוא היה יושב ולומד בבית המדרש במשך כל השנה, ולא היה חוזר לביתו אלא בערב יום הכפורים. וכך,

בכל ערב יום הכפורים, אשתו הייתה ממתינה ליד חלון, מביטה במורד הרחוב, וחושבת לעצמה, "אולי הוא מגיע עכשיו! אולי עכשיו!" היא כל כך מאושרת - בעלה חוזר הביתה!

והנה, שנה אחת, נמשך רב רחומי בלימודו והיה מעיין באיזו קושיא שנשאל, ומתוך כך התעכב מלהגיע הביתה. אשתו המתינה והמתינה, וכאשר ראתה שהשעה מתאחרת ואין שום סימן מבעלה, נפל לבה בקרבה, והיא חשבה, "אולי הוא לא יגיע?", ודמעה זלגה מעיניה. באותו רגע, קרס הגג עליו ישב רב רחומי בעלה, והוא נפטר. "לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה, אונאתה קרובה. **אונאתה קרובה** - לבא, פורענות אונאתה ממהר לבא [רש"י]" (ב"מ נט, א).

מילים מסוכנות

והנה, רב רחומי בוודאי התכוון לשוב לביתו, ולא היתה לו כל כוונה לצער את אשתו, אלא שאהבת התורה שבערה בו גרמה לו להימשך קצת, ולאחר הביתה. אבל אף על פי כן, עקב זלזול מסויים ברגשותיה של אשתו הנאמנה שהמתינה לו, הוא נענש בעונש חמור כל כך.

סיפור זה אמור לגרום לכולנו לרעוד מפחד! "ויראת מאלקיך!" כעת אנחנו יכולים להתחיל להבין את חומרתו של איסור אונאת דברים, ומה הפירוש לצער מישהו אחר! אם דמעה אחת קטנה, שנגרמה בלי כוונה, גרמה לתוצאות כל כך הרות אסון, על אחת כמה וכמה יהיה העונש של בעל שדוקר את אשתו בלשונו החדה כחרב!

לכן, מוכרח כל אחד ואחד מאתנו להתחיל לשאול את עצמו: "מה דיברתי במשך היום? אולי כדאי לי לרסן את לשוני יותר? אולי אני פזיז מדי בדיבורי ובהבעת רגשותי?" בעלים ונשים, בנים ובנות, תלמידי חכמים מופלגים ואנשי עסקים, כולם צריכים להקדיש יותר זמן לחשוב על הצורה בה הם מדברים.

המכשול הגדול בחיי הנישואין

לדעתי, אונאת דברים היא המכשול הגדול ביותר בחיי הנישואין. במשך שנים רבות, אני מנסה לסייע לזוגות שבאים אלי לבקש ייעוץ. היו פעמים שהצלחתי, היו פעמים שלא הצלחתי, אבל אני יכול לומר לכם שברוב המקרים, הבעיות החלו עם אונאת דברים, עם מילים פוגעות.

זאת הסיבה, שכאשר חתן או כלה באים אלי כדי לבקש עצה טובה, זהו אחד הנושאים, הראשונים במעלת חשיבותם, עליו אני משוחח עמם. זהו חטא חמור ביותר! למרבה הצער, יש אנשים המבלים את כל חייהם באמירת דברים פוגעים אחד לשני. חמישים שנה של מריבות תמידיות והתקוטטויות בלתי פוסקות, כאשר בכל פעם הם פוגעים ברגשותיו של השני. אנשים אלו, שמבלים את כל החיים בדיבור בלתי זהיר, עליהם לדעת שבבוא היום, תוטל עליהם אשמה כבדה, כבדה ביותר!

כמובן, שהחכם יאמר: "מה כבר עושות לי מילים? אני אשכח שהם נאמרו!" כמובן! זה בדיוק מה שעליך לעשות - לשכוח ממה שאמרו לך. עשה כאילו לא שמעת את הדברים. אבל הבעיה היא, שלא תמיד שני הצדדים הנם חכמים כל כך, ומי יודע כמה זמן תמשך הפגיעה של המילים

שאמרת! המילים הופכות לרעל, כמו ארס של נחש, ואז ביום הדין הגדול והנורא, הנחש יצביע לעברך ויאמר: "הנה, זהו האדם האכזרי!"

המרפאה של ד"ר מַרְפֵּא-לָשׁוֹן

והנה, זאת עלינו לדעת, שעד כמה שהלשון הינה כלי הנשק המסוכן ביותר בידיו של האדם הבלתי זהיר, ההזדמנויות להיטיב עם הלשון, לרפא במקום להשחית, זמינות בדיוק באותה המדה. כתוב במשלי (טו, ד): "מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ חַיִּים" - פירוש הדבר, שאם תתרגל לעודד אנשים, לתת להם הרגשה טובה, אתה תהפוך לפרופסור לרפואה.

בעזרת הלשון תוכל לפעול יותר מרופא המשפחה; יש אנשים כאובים, והם זקוקים למישהו שירים אותם, שיתן להם קורטוב של נחמה, ביטוי של ידידות או מחמאה! תהיו מופתעים לגלות כמה גדולה חשיבותה של מלה טובה. גם אם בן שיחתכם הינו דברן בלתי פוסק, אחד שקשה בכלל להשחיל מילה כאשר מדברים אתו, אין זה אומר שהוא אינו זקוק לעידוד. אל תדאגו, הוא מאזין ומחכה למחמאה שלכם.

מילים טובות במקום עצות

הדבר לו זקוקים בני אדם יותר מכל הוא כמה מילים חמות ומלטפות. אני שומע את זה כאשר אנשים מתקשרים אלי בטלפון. אנשים מתקשרים כדי לשאול עצה, אבל הם אינם נותנים לי לדבר! זה מדהים! זה נראה כאילו הם רוצים לשמוע עצה, אבל כלל אינם מקשיבים! הם מחכים ל"וואו!", מדי פעם הם נותנים לי מרווח של כמה שניות כדי להשחיל מילה או שתים, "אתה צודק. אתה צודק." כמובן שלא תמיד אפשר לומר "אתה צודק", אבל זה מה שאנשים חפצים לשמוע. הם לא רוצים עצות, הם רוצים שיצדיקו אותם ויאמרו להם מילים חמות.

מי אינו זקוק לעוד קצת אושר בחייו? על ידי דבריך הנעימים, תוכל להיות זה שיביא מזור לפצעיו של יהודי מיואש. זוהי התרופה אליה משתוקקים בני אדם יותר מכל - הכרה ומילים חמות - ובידך נמצאת אותה תרופה. לשם כך ניתנה הלשון - לא בשביל אונאת דברים, אלא בשביל "מרפא לשון". מילה טובה אחת שאמרת לחברך, תוכל לשנות לא רק את היום שלו, אלא לפעמים גם את החיים שלו! משום שעד כמה שמילה אכזרית נשארת לעד, מילה טובה נשארת עוד יותר!

אני מתבייש לספר את הסיפור הבא. פעם, כאשר הייתי ילד כבן שתים עשרה, יצא לי לדבר עם כומר נוצרי, היתה לי איזו סיבה לכך, והוא דיבר עמי. הכומר אמר לי איזו מחמאה קטנה, לא היתה לה כמעט משמעות עבורי, אבל עד היום הזה אני זוכר את זה. אני אפילו זוכר את שמו. הוא ענד עניבה לבנה - אני זוכר את התמונה בבהירות. כאשר מישהו אומר לך מילה טובה, היא נחקקת בזיכרונך לעד.

הנשיא רוצה להרגיש אהוב

אל נא תחשבו שהשוטר אינו רוצה לשמוע איזו מילה טובה, על אף מראהו חמור הסבר. פעם פנה אלי שוטר כושי גבוה והחל לשוחח עמי, אז אמרתי לו: "אנשים מעריכים את העובדה שאתה עומד כאן". "זה לא נראה כך" ענה לי, "אף אחד אינו מדבר אתי". הוא חושב שאנשים אינם אוהבים

אותו, שהם מתנגדים לשהותו באזור. במשך כל היום הוא פוסע הלוך ושוב, ואף אחד אינו מחליף אתו מילה. הוא מחכה למילה טובה.

והנה, על אף שלתת עידוד לעובדי ציבור הוא דבר טוב מאוד, מכל מקום, עלינו להתמקד באחינו היהודים. ההזדמנויות לכך הן בלתי נגמרות - ברחוב, בבית הכנסת, בכל מקום בו נמצאים יהודים שומרי תורה ומצוות, זוהי הזדמנות להשתמש ב"מרפא לשון" שלנו, לשון של מילים חמות, דברי חיזוק ומחמאות. תמיד אפשר לנדב כמה מילים טובות - האדם החכם תמיד מוצא הזדמנות לומר משהו שמרומם את השני.

חסד מתחיל בבית

אולם, מבין כל ההזדמנויות שיש לנו, אף אחת מהן אינה מהווה קרקע פוריה לעבודה זו, כמו ההזדמנויות שניתנות לנו בביתנו פנימה. אלו הן ההזדמנויות הטובות ביותר, מפני שהן זמינות תמיד. בית יהודי הוא המקום שבו עבודת ה"מרפא לשון" יכולה לבא לידי ביטוי באופן הטוב ביותר. בבית אפשר לתת עידוד ולהחמיא לכל בני המשפחה - להורים, לאחים, לאחיות ולילדים.

לעתים, אחים ואחיות פוגעים זה בזה, וצוחקים אחד על השני. זו עבירה חמורה ביותר, וגם החמצת ההזדמנות אדירה. הרי לא יהיה לך אותם לנצח - יבא יום וכולם יתפזרו, וכל אחד מכם יסתכל אחורה וייזכר בימים ההם כאשר כל האחים והאחיות זכו להיות יחד.

"מולטי-ויטמין" שלא הכרתם

הדברים אמורים גם אל ההורים כלפי הילדים. ילדים שמקבלים עידוד בביתם, לומדים טוב יותר, והם קונים הרגלים טובים יותר. הם גם יותר ממושמעים. ומעל הכל - אלו הם הוויטמינים הטובים ביותר! עידוד, מחמאות, שבחים - אלו הם הוויטמינים הטובים ביותר שתוכלו לתת לילדים שלכם. כאשר הילד עושה מעשה טוב קטן - תתארו את זה כמשהו יותר גדול, ותנו לו להרגיש שיש תמריץ למעשים טובים. אם אב או אם רואים את בנם מברך בכוונה - הם צריכים לשבח אותו. העיקרון הזה של "מרפא לשון" - של מילים טובות, מחמאות, עידוד, ודברי שבח, הוא אחד היסודות של בית יהודי.

ואגב, ילדים צריכים גם כן לחפש הזדמנויות לעודד את הוריהם. אל תשכחו את זה - צריכים לתת עידוד לאבא ולאמא - זה לא הולך רק בכיוון אחד. ישנם דרכים שהם תוכלו לתת עידוד להוריכם, וזהו דבר חשוב ביותר, מפני שהעולם כולו עסוק בלעשות ההיפך. מילים ספורות של עידוד המגיעות מהילדים להורים, יש להן משמעות רבה!

זעקת רבים

כמה קל לזכות לחיי העולם הבא - אילו רק האיש היה שם אל ליבו להחמיא לאשתו מפעם לפעם. למעשה, זוהי זעקתן של נשים רבות מאוד: "מעולם הוא לא החמיא לי, אפילו לא פעם אחת!" הן טוענות. הבעל הוא אדם ישר. הוא אינו אדם שטחי, והוא חושב שהדיבורים הללו מגוחכים. הוא חושב לעצמו, "היא יודעת שאני מעריך את מה כל שהיא עושה - האם אני צריך לומר את זה?" ובגלל שהוא חוסך במילים, חייו עוברים, כאשר הם מלאים בהזדמנויות שלא נוצלו.

אומר עכשיו משהו, ואני רוצה שיאזינו לי היטב. זוגות בפרט צריכים לשמוע את הדברים, משום שישנם אנשים שנוהגים בביתם בדיוק להיפך. תפקידם בעולם הוא לתת עידוד זה לזו, ותחת זאת הם מבלים את חייהם בלדבר דיבורים שהם אנטיתזה גמורה לתפקיד הזה!

חשוב שנזכור, שיש בידינו אוצר של זהב. שאינו עולה לנו גרוש. אשתך מוכנה ומצפה לקבל ממך עידוד. אשתך המסכנה, לאחר שהזיעה יום שלם במטבח, לאחר שעות של טיפול בילדים, ממתינה ומצפה לזה; לו היית מוכן לנדב מילה או שתים של שבח ועידוד, אינך יודע מה היית משיג על ידי זה. אתה יכול לומר: "אני רואה כמה את עובדת קשה כדי להכניס את השבת. איזו מצוה גדולה היא זו, להיות עסוקה בזה כל היום!" תגיד משהו מעין זה; תשבח אותה, תחמיא לה. בכמה מילים טובות של עידוד, תוכל להצליח עם אשתך בכל המישורים. ולא רק כלפי האשה, כל אדם שאתה פוגש בו - זו הזדמנות נוספת.

עשרות הזדמנויות יומיומיות

צריכים להבין, שהאדם נמדד כפי מספר האנשים שהוא בא עמם במגע בצורה מוצלחת. כדאי להקדיש זמן לחשוב על כך; לערוך חשבון הנפש על זה. ואז אתה מתחיל לחשוב. בבוקר הלכת לתפילה, ובדרך פגשת מישהו, וגם בבית הכנסת באת במגע עם כמה אנשים. עם רובם לא החלפת מילה, אבל אולי עם אחד או שנים כן דיברת. אחר כך חזרת הביתה לאכול ארוחת בוקר, ושם פגשת את בנך שבדיוק עמד לצאת מהבית, בדרך לתלמוד תורה. לאחר מכן, רצת לתחנה כדי לתפוס את האוטובוס, אז נהג האוטובוס זה עוד אדם שפגשת. ואז במקום העבודה או להבדיל בכולל, פגשת עוד כמה אנשים.

התבונן ביומך, וחשוב כמה מוצלחים היו שלושים-ארבעים-חמישים המפגשים הללו? האם עמדת במשימה החשובה של "מרפא לשון", או שמא ח"ו השתמשת בלשונך להיפך, לאונאת דברים? הקב"ה מנסה אותך כל יום, כל היום. כל אדם שאתה בא עמו במגע הוא נסיון, וככל שאתה בא במגע עם יותר אנשים, יש לך יותר נסיונות.

עליך לדעת, שבענין הזה, אשתך היא כמו כמה וכמה אנשים, שהרי אתה נפגש עמה ובא עמה במגע עשרות פעמים ביום - ומה לי אם אלו שלושים אנשים שונים, או שלושים פעמים עם אשתך? כמובן, הדברים אמורים גם לאידך גיסא - מצד האשה. כל מפגש כזה הוא עוד הזדמנות, עוד נסיון. שלושים הפעמים שהיתה לכם איזה משא ומתן, דיבור, החלפת מילים, אלו הם שלושים מפגשים; זה כמו שלושים אנשים נפרדים.

אשר על כן, עם מי יש יותר הזדמנויות לנצל את הלשון עבור חסד - מאשר בעל עם אשתו ואשה עם בעלה - הם רואים זה את זו יותר מכל אדם אחר. כל מפגש הוא נסיון - האם השהות במחיצתך היתה נעימה עבורה, או שמא להיפך?

הפלג בשבחיה

כאשר אשתך מבשלת עבורך ארוחת צהריים - תחמיא לה. תאמר לה שהאוכל טעים. על פי רוב הוא טעים, וגם כשלא, תגיד בכל זאת שזה טעים. האם יש לך מושג כמה זה מעודד? אולי אתה חושב שאין לזה משמעות, אבל יש לזה משמעות רבה! בחר את מילותיך; תאמר רק שבחים

ומחמאות. מלבד להחמיא על הארוחות שהיא מכינה, ישנם עוד הזדמנויות. כאשר אתה נכנס לבית, אתה יכול לומר: "כמה נקי ומסודר כאן!", או לחילופין: "איזו בעלעבוסטע!" מפעם לפעם, תאמר לאשתך שהיא אשת חיל. תביע הערכה - זה לא עולה לך כסף. אתה מסוגל למצוא את המילים הנכונות, וזהו תפקידך - למצוא דרכים להחמיא לאשתך. הפלג בשבחיה, ואל תעשה זאת פעם אחת, כדי לצאת ידי חובה, אלא צריך לחקור ולחפש במה להחמיא - זוהי משימתך!

לפעמים כדאי לקנות לה מתנות קטנות. יש בעלים שכושר ביטוי אינו הצד החזק שלהם - הם מוכרחים ללמוד את זה, להתאמן על זה; גם אם זה נשמע מוזר בתחילה - תתמיד בזה. אבל לפעמים, עד שתלמד את המלאכה, תוכל לקנות לאשתך מתנות קטנות. אם קשה לך לבטא את עצמך, אחת הדרכים שבהן יכול הבעל להחמיא לאשתו ללא הרף, הוא על ידי קנית מתנה קטנה, בלתי יקרה, לפחות פעם בשבוע.

תפקידה של האשה

הדברים אמורים גם לנשים כלפי בעליהן. בעלך אולי מראה חזות של מי שאינו זקוק למחמאות, אבל הוא משתוקק ל"תורת חסד על לשונה" של אשתו. בעלך חזר לאחר יום ארוך, מי יודע מה עבר עליו - אשה חכמה תאמר לבעלה: "כמה טוב לראות אותך. הכנתי לך ארוחת ערב מיוחדת".

אשה צריכה להביע הערכה כלפי בעלה, וכמה שיותר. אם בעלה עוסק בתורה, היא צריכה לשבח אותו, כל דבר שהוא עושה - לשבח אותו. אין זה אומר שהיא צריכה לעמוד כל היום כמו ציפור שיר ולשיר את שבחיו, אבל היא צריכה לחפש הזדמנויות לומר לו מילה טובה. "חיים, תיקנת היטב את הכיור במטבח" או "אתה נראה טוב היום" - כל זה הוא חלק מעבודת החיים של "מרפא לשון".

תחילתה של עבודת חיים

אשר על כן, כאשר אנו קוראים בפרשה על הלאו של אונאת דברים, כאשר אנו לומדים את דברי חז"ל, כיצד הם מתארים את רשעותו של מי שפוגע בחבירו במילים - יותר גרוע מגזל - צריכים אנו להבין, שההימנעות מעוון זה היא רק תחילתה של עבודת חיינו. גם מי שמצליח בתחומים אחרים של עבודת ה', אם הוא משפיל את חבריו ומזלזל בהם, פירוש הדבר שהוא עושה בדיוק להיפך מהמשימה הגדולה שהטיל עלינו הקב"ה.

מי שיש לו שכל בקדקודו, וחושב על ההזדמנות האדירה שיש לו, לא יסתפק רק בזה שהוא אינו מעליב ומבייש את חבירו. לא די רק בלהימנע מדיבור מזלזל ומשפיל. להיזהר מאונאת דברים הוא דבר הכרחי, אבל זה לא מספיק. למען האמת, זהו רק הבסיס לעבודה גדולה בהרבה - למשימה הנפלאה של "מרפא לשון".

שבת שלום ומבורך!

תורת אביגדור לשבוע זה מוקדש:

לעילוי נשמת אמי מורתי שמחה מתנה בת ניסים חי , עליה השלום- כא' אייר תשמ"ח

אימי, שמחה מתנה (סופי אברהם/צ'סטר), נולדה למשפחה עירקית בהודו. היא התגוררה שם עד גיל 21. בשנת 1946 המשפחה עזבה לאחר שלוש דורות בהודו, במקור מבגדאד, מצרים, עדן וברומה. בהודו, אימי חיה חיים שקטים. לא היו טלוויזיות כלל, ללא הסחות הדעת, והרבה חומר קריאה. היא למדה מידות טובות מהוריה שהיו בעלי חסד. טיבעה העדין בשמך חייה היה שיקוף של חינוך זה.

לאחר נישואיה בגיל מאוחר יותר, נולד לה ולאבי בנם הראשון. ילד זה היה עם תסמונת דאון. בימים אלו של שנות השישים, ילדים אלו הושמו במוסדות, אך אימי ראתה זאת כרוע. היא סירבה לעשות זאת לאחינו, וכתוצאה, אחי גדל בבית עד גיל 18, דבר מהפכני בימים אלו. גדלנו בדיוק כמו שאר הילדים- משחקים יחד, רבים יחד ופשוט למדנו איך לחיות יחד- אך למדנו חמלה, סבלנות ואת החשיבות של משפחה, וזאת בגיל צעיר הודות לנוכחותו התמידית של אחינו והדרכתה של אימנו. בגיל 18 נורמאן החל בתהליך עצמאות, ועבר להתגורר במסגרת ביתית קבוצתית, כאשר לאחר מכן עבר למגורים עצמאיים עם מינימום השגחה להמשך של 30 שנה. האיכות של התפתחותו היתה בזכותה.

כאשר היא היתה רק בת 51 אובחנה עם CLL- לוקמיה לימפוציתית כרונית. חייה בצל המוות עוד 12 שנה, תוך שהיא ממשיכה את חייה כרגיל למען ילדיה ובעלה, היתה עדות לאומץ, גבורה ובגרות שלה. לקראת סוף ימיה הנחמה האהובה עליה היתה קריאת תהילים והכנה עצמית לקראת "היום הגדול". היא זכתה שכל בני משפחתה המשמעותיים עבורה יהיו סביבה בעת הפטירה (שתי אחיותיה, אחיה, חברתה הטובה, גיסתה, ילדיה ובעלה).

היא היתה אהובה על רבים, ויש במשפחתה המורחבת ילדים שקרואים על שמה. אנשים ביקשו את עצתה, צעירים ומבוגרים. למרות שעזבה אותנו כשהיינו בתחילת שנות העשרים, אנו אסירי תודה לנצח על כך שהיתה לנו אמא כ"כ אוהבת, אכפתית וחכמה. היא בנתה בית חם ואוהב, שאליו קיבלה אורחים רבים שחשו את אהבתה, את החום והאכפתיות האמיתית. היא ידעה איך לתת לאנשים תחושה שהם מיוחדים. יש אנשים שיש להם אמא בכל שנות בגרותם אך לא מרגישים את אהבת אמם, לנו היה אותה לזמן קצר וקריטי בחיינו, אך האיכות קובעת ולא הכמות, ואהבתה נשארה לנצח. השיעור והערכים שהיא לימדה אותנו היו איך לחמול ולדאוג לאחרים, איך להיות אמיצים, איך להחזיק בידו של הקב"ה ולא לפחד, איך לקבל את החיים שלא תמיד מסתדרים כפי התוכנית שלנו, איך לדבר פחות ולשמוע יותר, איך להעריך את העולם הנפלא, איך לשמור על כבוד בכל מצב, איך לקבל החלטות מושכלות, להיות "הרואה את הנולד". ערכים ומסרים אלו נשארו איתי עד היום. בכל פעם שאני אומרת לילדי "אני אוהבת אותך" "יקירי" או "אהובי"- הכל ממנה.

יהי רצון שזיכרונותיה יהיו לברכה לכל דורותיה.

מלכה זלדמן והמשפחה

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

וקשרתם לאות על ידיך -
א) לסימן האהבה, כי מרוב חיבת הנאהב עושה האוהב אות לאהבתו, כמו שנושאים בני המלכות על ידיהם אותות מלכם וארצם מפני חיבתם למלכם ולארצם, והם מחבבים מאד האותות ההן. ואמרו ז"ל (שיר השירים רבה) על הפסוק (שיר השירים ח, ו) 'שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה', אלו התפילין. התפילין על הזרוע כנגד הלב הוא אות של אהבה, אהבת ה' לנו, ואהבתנו לה'.

ב) למזכרת, כדי שלא להסיח דעת מאהובו, ובכל תנופת ידו הרי האות עוברת נגד עיניו ומזכירתו.

והיו לטוטפות בין עיניך - טוטפות הם תכשיטים שהלובש מתנאה בהם (עיין שבת נז, א) ודומה לנטיפות (ישעיה ג, יט). וטוטפות כאן הוא לסימן הכבוד לעם ישראל, כמו התכשיט הנתון מאת המלך שמתנאה בו. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח, י) אלו **תפילין שבראש** (ברכות ז, א). הרי הם אם כן כבוד גדול, וגם מזכרת, ביחד עם תפילין של יד, לעסוק בתורת ה' בהיותם נזכרים על ידיהם בגדולתם כממלכת כהנים [תלמידי חכמים (ש"ב ח, יח)]. ומשום הכרת הטוב על יציאתם מארץ מצרים.

בין עיניך -
א) כי מפני אהבתו למלך ומפני גדולת כבוד מתן התכשיט הריהו חפץ להראותו לכל, להשתבח בו ולפרסם אהבת המלך אליו.

ב) כדי להאהיב עבודת המלך על בני אדם, שיראו איך מתעלים מחמת עבודת המלך, ומה גדול ערך כבוד עבדיו עושי רצונו.

נמצא שהאות על היד היא אות האהבה, והטוטפת של הראש היא אות הכבוד. האות על היד להזכיר את הלובש [לך לאות], והאות בין העיניים להזכיר את האחרים.

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך - מצוות ה"עדיות", כגון אלו של תפלין ומזוזה, יעשו רושם רק כשאדם משתמש בהם באופן הנכון. מצוות העדיות הם "למזכרת" ולעדות על יסודות התורה, ותועלתם היא רק על ידי יגיעת המחשבה. בלי מחשבה, אף שיקבל שכר גם על המעשה הפשוט, הרי הוא נעשה מצות אנשים מלומדה, והאדם מאבד ההזדמנות לשלימות בדעת, ותכלית המצוה, המפורש בתורה, נאבדת. לעומת זאת אם ירגיל עצמו להתבונן בהם, אז ישמרוהו מחטא, ויביאוהו לאהבת ה', ותורת ה' תהיה בפיו תמיד. והמשתדל בזה, ומקשר המזוזה והתפילין במחשבתו עם לימוד התורה, ועם עוד יסודות מיסודי התורה, [ובמשך הזמן יוסיף כהנה וכהנה עוד פרטים] יעזרהו השי"ת להפיק מהם התועלת המכוון.

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כתוב בגמרא (שבת קיח, א): "א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם ממלחמת גוג ומגוג". מהם אותם "חבלי משיח"?

תשובה:

כשיבא המשיח, יהיה זה כמו חבלי לידה, כמו הצירים שחווה האשה לפני שהיא יולדת. לאחר שנולד התינוק, יש ששון ושמחה, אבל בזמן הלידה, זה "אוי ווי"! גם כאן, יהיה "אוי ווי" גדול לפני בואו של המשיח. התכלית של ה"אוי ווי" הזה היא ללמד אותנו כמה דברים חשובים, שאין כאן המקום להאריך בהם, אבל יהיו הרבה מאוד לימודים חשובים שאנחנו נלמד בזמן של חבלי משיח.

אבל הגמרא מגלה לנו שיש דרך חילופית ללמוד את הלימודים החשובים הללו, דרך קלה הרבה יותר. והיינו, כאשר יהודי יושב ליד שולחן שבת, אוכל פרוסת קוגל, שותה יין משובח ושר את זמירות השבת, ובעודו עושה כן, הוא חושב על מה שכל זה - האוכל והתענוג - אמור ללמד אותנו.

מה שזה אמור ללמד אותנו הוא, שהקב"ה ברא את העולם יש מאין. על זה אמורים לחשוב כאשר אוכלים את העוף או את הצ'ולנט. זה לא קל. כאשר אנשים יושבים ומאכילים את עצמם, הם נוטים להפוך לישנוניים, והשכל שלהם נרדם. האדם נהנה, והוא נמשך ברוגע את תוך עולם של חוסר חשיבה וישנוניות. אבל מי שמסוגל להכריח את עצמו לחשוב יחד עם כל נגיסה וכל לגימה, "תראה, כל זה הוא אפס וכלום מלבד מאמר ה'. הכל הוא רק מרצונו של ה'!", פירוש הדבר שהוא כבר לומד את הלקח שהקב"ה חפץ שילמד.

"אין שום דבר אחר בעולם מלבד דבר ה'. הקב"ה הוא המציאות האמיתית היחידה, וכל השאר הוא תוצאה של רצונו" - זה מה שאנחנו אמורים לחשוב בזמן אכילת המאכלים הטעימים בסעודות השבת. זהו דבר מעניין לחשוב עליו - שכל העולם נוצר רק משום שה' אמר "יהי עולם". מי שילמד את הלקח הזה בסעודות השבת, שלש סעודות כל שבת - הוא לא יצטרך את הלימודים של חבלי משיח. וזה הרבה יותר קל מחבלי משיח. הבוחר יבחר.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020